

КУЛА ЂУРИШИЋА

И

ЧАРДАК АЛЕКСИЋА

1847. године.

НА ЦЕТИЊУ
у државној печатњи
1869.

20

Куле пале а робље хватају.
Но је сердар срца милостива,
Не да роба пређе своје главе,
Но пуштаје робље на слободу.
Изгорјеше листом Бољевиће.
У то присије Ријечки сердару
И његова војска сваколика,
Низ село је напушти војеку,
Што утече Цетињском сердару
Не утече Ријечком сердару;
Похараше, хашар учинише,
Четрдесет кулах изгорјеше,
И стотину робах ухватише;
Бјежи грдан Пламенац Маркиша
Су његово стотина мамаках,
Бјежи грдан Скадру на Бојани
К поочиму Скадарском везиру
Да му прича што се догодило.

У овоме је боју около сто и двадесет било мртвијех и рањенијех с обије стране, али их није од Турске стране више пало но од Црногорске, јербо су многи Црногорци погнули јурншећи на куле, него Црногорци подоста зебане Турске у кулама узму.

Ове је године порта отоманска које у одијелу, које у повцу, које у житу и у разним стварима, више од сто тисућах талијерах потрошила да смуту и покоље Црногорце, а то је једино из нечовјечне злобе радила и уз мој пркос, само да обори оно правитељство које сам ја с много мојега труда и кржаве муке у Црној Гори поставио. Али јој би завједу мука, само што толике новце просу и осрамоти себе пред свијетом показавши му своју опаку и варварску ћуд.

Владика Црногорски
П. П. Њ.

ЧАРДАК АЛЕКСИЋА.

(около Митрова—дне 1847.)

Љуто цвили Ченгијћу Дед-ага
Уз кољено Мостарског везира:
„Хај помагај, драги господаре,
„Од Ускоках Турскијех крвниках!
„Они су нам очи извадили,
„Они баба посјекоше мога,
„Око њега седамдесет агах
„Све јунака и господичића
„Од све Босне и Херцеговине;
„Бољи бјеше Ченгијћ Смаил-ага
„Са његово триста тевабијех
„Но тридесет на Босну градовах
„Са њихових тридест капетанах.
„Кад погибе Ченгијћ на Млетичку,
„Сву су Турску земљу заплакали
„Заплакали, у црно завили;
„И те смо им јаде опростили.
„Турковати не дају Турцима,
„Ни по раји купити верђије,
„С’јеку Турке на свакоју страну
„Баш од Лима до мора сланого;
„И те смо им јаде опростили.
„Ал’ им јаде опростиг’ не могу:
„Направише од боја чардаке
„А чардаке на земљу цареву,
„Без питања цара и везира
„Без тапје ефенди-кадије:

„Дамјановић на Кара-Малинско,
 „Жикић Вуле Стругу зењиломе,
 „Около њих шездесет Ускоках,
 „У чардаке џебехану ране,
 „На чардаке суше Турске главе.
 „Те им јаде опростити нећу,
 „Већ ми подај ситну бурунтију
 „Да окуним силовиту војску,
 „Да ударим на села Ускочка;
 „А дајем ти Турску вјеру тврду:
 „Хоћу села попалити њина,
 „Хоћу робље поробити њино,
 „Насјећи се главах од Ускоках;
 „Што претече испод сабље моје
 „То ћу шћерат' у Морачу тврду,
 „Ни ће ваљат' тамо ни овамо.“
 Тада скочи Мостарци везире,
 Те пољуби Ченгија Дед-агу:
 „Бе аферим пиле од сокола!
 „Ево теби ситна бурунтија,
 „Купи војске колико ти драго;
 „А сво ти хазна и џебана,
 „Носи, сине, колико ти драго.“
 Ченгиј љуби у руку везира,
 И прими му хазну и џебану,
 Из руках му бурунтију прими,
 На појаха витку бедевију,
 Оћера је Гацку широкоме.
 Сједе ага на бијелу кулу,
 На шарене књиге растурио:
 Прву посла Пјевљу питомоме,
 А на име Бунгур-Сали-аги:
 „Побратиме Бунгур-Сали-ага!
 „Како примиш књигу шаровиту,
 „Устај брже на ноге лагане,

„Те покуши Фочу и Таслицу,
 „И крвава града Колашина,
 „Хајде с војском преко Колашина,
 „Окрени је равном Сињавином,
 „Те удари на Сировац тврди;
 „У суботу која прва дође
 „Ја ћу мојом војском ударити,
 „Ударити на Кара-Малинско,
 „Ударити Стругу зењиломе,
 „Полазићу каурске чардаке,
 „Полазићу каурске газије;
 „Па отолен да се састанемо,
 „Да каурско робље доведемо,
 „Да каурске главе окупио
 „У Дробњаке на широке луке
 „Код бијеле куле Церовића,
 „Ће су наша разбојишта стара.“
 Ону посла, другу накитио,
 Шаље књигу Стоцу на Брегави
 Аци-шеху Турском књижевнику:
 „О ацијо крвава газијо!
 „Устај брже на ноге јуначке,
 „А појаши вранца од мејдана,
 „Од оружја ништа не узимај
 „До о коњу топузину тешку,
 „У зобници књиге и пициле,
 „Да нам учиш језам и трећате,
 „Без шта Турци умријет' не могу,
 „Ни каура добит' на мејдану.
 „Покупи ми Стоца и Требиње,
 „Корјенића и равну Рудину;
 „Успуг узми крваве Никшиће,
 „А Никшиће крваве газије,
 „Е нам без њих тамо пута није.
 „Хајде адо с војском на Крново,

„А ма немој адо одоцинти,
 „У суботу мислим ударити
 „На Ускоке на наше крвнике.“
 Како ага књиге растурио,
 Али ни он не сједи залуду,
 Већ појаха витку бедевију,
 На од Гацка војску сакупио,
 А од Гацка и Корита жупна,
 На окрену низ Дугу широку
 Докле дође на Крново равно.
 Када дође на Крново равно,
 Ал' је адо први доходио
 И за њиме војске три хиљаде,
 Све хатлије љуте сератлије,
 За Дед-агом до двије хиљаде,
 Све хатлије љуте сератлије.
 Ту ми Турци коње одјашаше,
 И уморне коње изводаше,
 На коњима зонцу устакоше,
 А Турци се рахат учинише,
 На ледину ноге прекрстише,
 На ледину кафу припекосе,
 И бојничке дуле запалише.
 Пију Турци кафу и ракију,
 Докле ноћи испред зоре било,
 Аци-шех се на вранца припео,
 На проучи језам и трећате.
 Тад сва војска на ноге скочила,
 Сератлије коње појашаше,
 Калаузи војсци најавише,
 Окрену се на Ускоке војска,
 Тајно иде, не чује се војска,
 Јер се боје чете од Ускоках
 Да не даде хабер Ускоцима.
 Ал' Турцима лоша срећа била:

Из војске им момче искочило,
 И то бјеше родом Црногорац,
 Те протрча на Кара-Малинско,
 И учини хабер Ускоцима;
 Ускоци се љуто узмучише,
 Ускоци се мрко погледаше,
 Нико ништа незна говорити,
 Зло је гинут' а горе бјекати!
 Рече соко Сава Лаковићу:
 „Бјег'те жене, и ђецу водите,
 „И велика мала оћерајте,
 „Ћерајте га у Морачи тврдој;
 „А ми ћемо остат' у чардаке.
 „Ако овде листом изгинемо,
 „Мал харчите, ђецу подижите,
 „Да се ђеца бију са Турцима,
 „Ако буду Ускочки синови,
 „Ускоке ће светит' од Тураках.“
 Све утече у Морачу тврду,
 Само оста шезднајест пушаках,
 Међу њима Ружа Лаковића
 У чардаку на Кара-Малинско,
 Дају хабер Стругу зењиломе.
 Кад Стружани хабер разумјеше,
 Рече попе Требјешанин Мићо:
 „Не одвајем мала од чардака;
 „Кад ми Турци посјеку главу,
 „Нека гоне мала великога,
 „Нек пам'јене за попову душу.“
 Докле сину зора од истока,
 Од Бијеле халакнеше Турци,
 Ћуте јадни у чардак хајдуци,
 У чардак су ватру угасили,
 Пред очима пушке заратили,
 Хоће ближе да напуште Турке,

Плаховито Турци ударише,
 А на чардак огањ оборише,
 Од чардака цјепанице скачу;
 Ћуте јадни у чардак хајдуци,
 У чардак су ватру угасили,
 Пред очима пушке заратили,
 Хоће ближе да напуште Турке.
 Ема Турци боље кидисаше,
 Навукоше сламу и сијено
 Да запале Миркова чардака.
 Ускоци су крвави јунаци,
 Те преблизу напуштише Турке,
 Готово им чардак запалише,
 Гори ватра уз дирек чардака,
 Него чардак прифатит' се неће,
 Силни вјетар од истока дуну,
 Плам савија по земљици црној,
 А дим гони у очи Турцима.
 Тад пукоше шестнајест пушаках,
 А фриснуше шестнајест јунаках,
 Поваљаше око себе Турке,
 Попадаше с коња сератлије,
 Натраг кмети узбјегоше Турци,
 Повукоше мртве и рањене.
 Ал' да видиш Ченгија Дед-агу!
 У руке је сабљу извадио,
 А нагони витку бедевију,
 Сабљом бије сератлије Турке,
 Нагони их Миркову чардаку.
 Зорни Турци боље кидисаше,
 Повукоше на кола колибе,
 Повукоше сламу и сијено
 Да запале крвава чардака;
 Ал' недају шестнајест Ускоках,
 Бију Турке около чардака,

Натраг кмети узмакоше Турци.
 Вуку собом мртве и рањене,
 Бога ми се препадоше Турци.
 Пјева Вилић Лека у чардаку,
 Припијева Ускочке вукове:
 „Хај ће си ми Шундо Бајагићу,
 „И Јакове Потураковићу!
 „Губало вас хајдучко млијеко!
 „Што се кадгођ дома не нађете?
 „Но све с четом у Херцеговину,
 „Те прежите друме и путове,
 „Из бусије сјјечете Турке,
 „Хвалите се по Српској крајини
 „Колико сте посјекли Тураках,
 „А вас нема овде на невољи,
 „Да се данас главах несјечете
 „На мејдану на Кара-Малинско.“
 Из чардака добар јунак виче,
 А на име Тодоровић Драго,
 Он дозива у Турску ордију,
 А на име Ченгија Дед-агу:
 „О Дед-аго, једна потурце!
 „Што нагониш Турке на чардаку?
 „Но ако ти була није курва,
 „Испани ми на мејдан јуначки.
 „На мејдану на Кара-Малинско,
 „Да с' на оштра гвозђа обидемо
 „Ће гледају Турци и хајдуци,
 „Ал' ти драго пјешке на опанке,
 „Ал' на твоју витку бедевију.“
 Чује ага, чут' се не чинваше,
 Но помагни Турци кидисаше,
 На чардака просиљу плотуне,
 Од чардака цјепанице скачу.
 Не дају се шестнајест Ускоках,

Но ваљају око себе Турке.
 Нуто грдне муке на Ускоке!
 Нестаде им праха и олова,
 Но се вуци мрко погледају,
 За оштра се гвозђа прифатају,
 Да излете у Турску ордију,
 Да погину на мејдан јуначки,
 Да не горе живи у чардаку.
 Него пуче пушка из чардака
 Стрелична везена шишана,
 Годи Јаков Ченгија Дед-агу,
 Момче лудо, невјешто шишани,
 Препаде се да га не надметне,
 Те је агу ниско подхватио,
 Саломи му од седла јабуку,
 Поквари му пушке у појасу,
 Ал' му пуста тјело не дохвати,
 Паде ага с витке бедевије,
 Тада кмети узбјегоше Турци,
 Оставише агу под кобилом,
 А загна се Бећир капетане
 Да уграби агу рањенога,
 Но га годи Шућур из чардака
 Грдном га је раном саставио,
 Бјежи рањен Бећир у дружини,
 Но Бог уби Канкараша Драга,
 То је аги прва тевабија,
 Те на агу загон учинио
 Прими агу у седло кобили
 И побјеже с њиме у дружини,
 Наћ не пуче пушке из чардака,
 Одбише се Турци од чардака
 Од чардака на Кара-Малинско;
 На ми онда зорно ударише
 На чардаку под Стругом Жижина,

На чардака усуше плотуне,
 Од чардака цјепанице скачу.
 Ал' се бране дванајест јунаках,
 Не дају се примаћи чардаку,
 Него бију око себе Турке,
 Пјева поне у чардаку Мићо,
 Припијева Бегана сердара
 И делију Вујачић Стефана:
 „Допуштина Ускочки сердаре!
 „Што си ми се јутрос задоцино?
 „Није си се тако научно.
 „Ти делију Вујачићу Стефо!
 „Камо теби зекаљ од мејдана
 „Те се хвалиш међу Ускоцима
 „Да ћеш коња угнак у ордију.
 „Ево Турци, а ево мејдана,
 „Покажи се на твога зекаља.“
 У ријечи у којој бијаше,
 Ето сердар уз Дугу пољану,
 Според њега Стефан на зекаљу,
 А за њима десетак момчади,
 У Турке је сердар ударио,
 А кликује бирани јунаке
 Од Ускоках и двије Мораче,
 Според њега Стефо на зекаљу,
 Угна зека у Турску ордију,
 Те разгони око Струга Турке.
 Но плотуни Турски загрјеше,
 Тако њима Бог и срећа даде
 Те од ватре Турске остадоше,
 Но погибе зекаљ под Стефаном,
 Од њега је Стефан одскочио.
 Од чардака побјегоше Турци,
 А искочи попе из чардака
 С голим ножем у бијеле руке,

У сломјене Турке угазио,
 Нешће сјећи из реда војнике,
 Јер се боји да се не огрјешеи
 Да хришћанску не посјече главу;
 Него виче што му грло даје:
 „Ко се крстом прекрсти часнијем
 „Он од мене погинути неће.“
 Крсте му се Турци и Хришћани,
 Ал' се један незна прекрстити,
 Њему попе посјече главу.
 Грдно Турци бјсжати нагнуше,
 А ћера их Бегане сердаре,
 С друге стране попе од Ускоках,
 Догнаше их на Кара-Малинско,
 Разагнаше Турке уз планину,
 Кликују се крвави јунаци,
 Но се бране у полому Турци,
 Запуцаше пушке од Тураках,
 Те убише брата сердарева,
 И ранише Стрелицу Јована.
 Дође сердар до брата мртвога,
 На њега се нешће окренути,
 Но у Турке Јуриш учинио,
 Добру Турску посјече главу,
 Те му братске ране пребољеше.
 Ал' да видиш два сива сокола:
 Лаковића јединца у мајке
 И дијете Алексић Милоша:
 У поћеру ходит, не шћедоше,
 Него иду у претијец војсци,
 У планини Турке претекоше,
 Ко се крсти крстом хришћанскијем
 Узимљу му свијетло оружје,
 Ко се крстом нешће прекрстити
 Њега гађу пушком од образа,

А сијеку ножем од појаса.
 А шта ћу ти дуљит' лакардију!
 Но Морачки четрдест Ускоках
 Од Тураках јаде порадише:
 Дванајест им главах посјекоше,
 А сувише мртви и рањени
 Које Турци собом одвукоше,
 Педесет их живе похваташе
 Који им се крстом прекрстише,
 Те свијема оружје узеше,
 Без оружја дома одправише
 Нека памте ће су доходили. —
 Није чудо, драги побратиме,
 Јер Ускоци посјекоше Турке,
 Јер Ускоци узеше оружје:
 Тако су се вазда научили.
 Но је чудо од те женске главе,
 Што учини Ружа Лаковића:
 У поћеру пошла за Турцима
 Те с двојице скинула оружје.
 То је теже свој Турској крајини
 Но њихове посјечене главе.

—*—

Како удари Турци на Малинско и на Струг, Сировчани (треће село Ускочко Сировца) не смједни им одмах у помоћ поћи бојећи се себе од Колашина, него у ручања доба потрчи мислећи да су шћели е би до оно доба на њих удрили, они приспиј на Малинско, кад али су се у исти час Малиштани и Стружани из поћере вратили, те дијеле Турску одору, оружје, коње и комору; у исти мах само што су били мало сјели, удари Сали-ага Бунгур су четри тисуће на Сировца, попали Сировачке савардаке и окрени низ Тушину пољем, потечи Сировчани и остали Ускоци на помоћ Сировцу, али ко ће доспјети: три сахата хода, а људи у-

дављени поћером! Срећом Турци не учине много штете, јербо чељад и стока утеку у гору, само што изгоре неколико савардака и једнога смијенца посјеку. Церовићи који су се затекли у Тушину, како у зору чују ударац на Малинско и на Струг, већ су знали што им се хоће, они седам осам са још пет — шесторо момчади која се надесе код њих, забиј чељад у Тушинску црквицу на сву црквицу испробијај гвозђима, те начини пушкарице да се бране. Како Бунгура виде низ Тушину, а они се затвори у ону црквицу. Бунгур како не пађе Дед-агу с војском у Тушину знаде што је с њим било, те он наври да прође низ Тушину у Дробњак, али га наши дочекај из оне црквице, неколига Турчина уби и обрани. Тада се Турци свакојако ухиљени за Дед-агом поврати навие преко Штитја пут Језерах, а они се отвори из оне црквице, уграби двије главе Турске и отми готово сву ону пјачку што су Турци у Сировцу били појачкали. Овим се овај бој доврши.

Владика Пригорски

П. П. Њ.

